

Klimatkommunernas remissvar

Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 20248)

Klimatkommunernas synpunkter i korthet

- Livsmedelsberedskapen får inte bli en ensam gren, utan bör integreras i det övergripande arbetet med att ställa om Sveriges livsmedelssystem och nå satta klimatmål.
- Småskalig odling och stadsodling spelar en viktig roll i omställningen och beredskap, ett perspektiv som saknas i utredningen.
- Baljväxters potential som klimat- och beredskapssmart livsmedel bör beaktas.
- Nationell nivå bör stödja kommuner i arbetet med en hållbar livsmedelsberedskap och i dialogen med lokala jordbrukare.

Bakgrund

Regeringen beslutade i april 2022 att tillsätta en utredning som ska föreslå en utvecklad inriktning för livsmedelsberedskapen. I februari 2024 kom betänkandet som föreslår ett särskilt mål och en ny lagstiftning för livsmedelsberedskapen, där kommuner får ett större ansvar. Utredningen lägger även vikt vid att var och en behöver ta eget ansvar, den statliga styrningen behöver förstärkas, den inhemska livsmedelsproduktionen säkerställas och jordbruksmark bevaras. Förslaget är att en miljard kronor ska gå till livsmedelsberedskap.

Synpunkter från Klimatkommunerna

Saknar koppling till Sveriges miljömål och klimatförändringarnas effekter

Klimatkommunerna saknar en tydligare koppling till Sveriges miljö- och klimatmål. Synergieffekter kan uppnås genom att integrera livsmedelsberedskapen med klimatomställningen. Som förslaget ser ut nu riskerar livsmedelsberedskapen att bli ett ensamt spår utan koppling till Sveriges livsmedelsförsörjning i stort eller till uppsatta klimatmål. Klimatvinster av tex. minskat beroende av importerade fossila bränslen bör ses som ett viktigt argument för att genomföra beredskapsåtgärder.

Utredningen nämner att arbetet framåt bör ta hänsyn till klimatförändringarnas effekter, men går inte in på djupet om hur detta ska gå till. Klimatkommunerna menar att det är viktigt att risker som uppstår på grund av ett förändrat klimat behöver undersökas vidare. Ett mer motståndskraftigt jordbruk där Sverige kan bli producent och exportör av för oss nya råvaror är viktigt ur beredskapssynpunkt.

Riktlinjer till kommuner bör innehålla hållbarhetsaspekter för att säkerhetsställa samverkan internt och motverka suboptimering, t.ex. möjliggöra laddning av fordon även under kris.

Jordbruk

Utredningen nämner att den svenska livsmedelsproduktionen behöver säkerhetsställas och att jordbruksmark bör bevaras. Klimatkommunerna stödjer detta men vill understryka att det som odlas bör i högre utsträckning gå till humankonsumtion. Att odla växter för humankonsumtion utan att ta mellansteget via animaliska varor är mer resurseffektivt och leder till att mer mat kan produceras på samma yta. Särskilda satsningar behövs på proteinrika grödor som baljväxter. Dessa nämns inte i förslaget trots deras goda egenskaper att torkas och bevaras. Speciellt andra proteinrika livsmedel som mejeri och kött nämns som tidskritiska, därför kan baljväxter spela en viktig roll.

Vi saknar även resonemang kring det småskaliga jordbruket och stadsodlingar. De har positiva effekter här och nu, som minskade behov av transporter, levande landsbygd och grönare städer samtidigt som de är bra ur beredskapssynpunkt. Om fler kan odla, ställa om vad de odlar snabbt vid behov och vi odlar över hela landet är vi mer resilienta. Vi önskar att en ny satsning på livsmedelsberedskap främjar produktion av högkvalitativ, hälsosam mat och odlingar med en större mångfald i stället för höga kvantiteter av få sorter. Det är även viktigt ur perspektivet biologisk mångfald.

Utredningen föreslår att inhemsk produktion av mineralgödsel ska utredas. Klimatkommunerna ser hellre att alternativ till produktion av mineralgödsel ses över för att minska klimatpåverkan från lustgasen som kvävet i mineralgödsel bidrar till. Andra alternativ som recirkulerar näringsämnen kan även bidra till att sluta det lokala kretsloppet. Likaså finns det andra jordbruksmetoder som kan bidra till ett mer motståndskraftigt jordbruk, samtidigt som det ger klimatnytta. Att odla marktäckande växter och odla i rotationssystem kan öka både kol- och näringshalten i jorden.

Flera kommuner nämner att dialogen med lokala lantbrukare är svår. Genom att stärka kommunernas möjlighet att samverka med lokala jordbrukare gynnas beredskapen och omställningen.

Biodrivmedel

Vi ser positivt på att utredningen lägger vikt vid biodrivmedels roll i livsmedelsberedskapen och nämner tidigare utredningar som pekar på att ett fossilfritt jordbruk är bra även ur beredskapssynpunkt. Klimatkommunerna önskar dock en tydligare plan på hur detta ska ske. Här behövs besked från regeringen om framtiden för biodrivmedel, ett område där utvecklingen gått baklänges efter att reduktionsplikten kraftigt sänkts.

Om Klimatkommunerna

Klimatkommunerna är en förening med 52 kommuner och två regioner som medlemmar. Medlemmarnas klimatarbete ligger i framkant i Sverige och världen, med tuffa klimat- och energimål och ambitiösa åtgärder. Klimatkommunernas övergripande syfte är att minska utsläppen av växthusgaser i Sverige genom erfarenhetsutbyte, påverkansarbete och spridning av goda exempel.

För styrelsen
Evelina Fahleson, ordförande i Klimatkommunerna